Unitat 5 · Diners per a tota la vida

Resum · Llibre de l'alumnat, pàgs. 73–88

L'**esperança de vida** puja gràcies a l'educació, la sanitat i l'**estat del benestar**: a les Illes Balears era de 73,63 anys el 1975 i de 83,64 el 2025. Viure més és una bona notícia, però vol dir que els diners han de cobrir més anys de la nostra vida. El primer **contracte de treball** acaba en una **nòmina**, on el **brut** menys les **cotitzacions** i la retenció de l'**IRPF** dona el **net**: amb un brut de 1.600 € la Vera cobra 1.351,20 €. Els **impostos** financen els serveis públics; els **directes**, com l'IRPF, graven el que guanyes o tens (l'IRPF és progressiu), i els **indirectes**, com l'IVA, graven el que gastes. Les **pensions** funcionen per **repartiment**: les cotitzacions d'avui paguen les pensions d'avui, i això és **solidaritat intergeneracional**. Una pensió depèn de la **base reguladora** i dels anys cotitzats. Com que l'envelliment planteja reptes al finançament de les pensions, convé estalviar des de jove, tenir un **fons d'emergència** i un pla per a cada etapa de la vida, ajustat a allò que vols aconseguir i al temps que tens per davant. Per llegir una nòmina, comprova primer el brut i després les deduccions: calcula cada percentatge sobre el brut i comprova que el líquid quadra. Si les xifres no encaixen, pregunta a qui ha fet la nòmina abans de donar-la per bona. Per comparar dues feines, mira el brut, el net i el tipus de contracte, no només la xifra que et diuen. Els impostos que pagues cada dia, com l'IVA, també financen els serveis públics, encara que no surtin a cap nòmina. Pensa en les pensions com un acord entre generacions: les cotitzacions actuals contribueixen a finançar les pensions actuals, i el que estalviï cadascú serà un complement. Per això convé tenir un fons d'emergència de diversos mesos de despeses abans de proposar-te objectius més grans, i revisar el pla quan canviïn els ingressos, el contracte o les necessitats. Tot això alimenta la fitxa E5: una línia de la vida financera amb les etapes, les xifres d'exemple i les decisions de cada etapa.

Vivim més anys

- Esperança de vida en néixer i als 65 anys
- Educació, sanitat i estat del benestar
- Més anys de jubilació

Primer contracte i primera nòmina

- Contracte de treball
- Brut, deduccions i líquid
- SMI i pagues extra

Els impostos

- Directes i indirectes
- IVA (21, 10 i 4 %) i IRPF progressiu
- Obligacions fiscals

Les pensions públiques

- Sistema de repartiment
- Base reguladora i anys cotitzats
- Reptes demogràfics

Un pla per a cada etapa

- Etapes i objectius
- Fons d'emergència

ON S'EXPLICA AL LLIBRE

- **5.1** Esperança de vida · 75–76
- **5.2** Nòmina · 76–78
- **5.3** Impostos · 79–80
- **5.4** Pensions · 80–81
- **5.5** Cicle de vida · 82

Material complementari del llibre de l'alumnat. Les persones, empreses i situacions dels casos són fictícies, tret que s'indiqui una altra cosa.